

פרישה סמוך לווסת בעלייה להר הבית ובטהרות

- א. מבוא
- ב. שיטת הרמב"ם
- ג. שיטת רש"י
- ד. הסיבה לפרישה סמוך לוסת - תשמיש גורם
- ה. שמא ימות אמרין
- ו. עיון בפסוקי הדרשה
- ז. חיבוק ונישוק בפרישה סמוך לווסת
- ח. פרישה בוסת שאינו קבוע
- ט. מסקה

א. מבוא

וסת היא ראיית דם אצל אישה המגיעה באופן קבוע בהתאם לתאריך, להפרשי זמן או לחוויה בגוף או בנפש. הדם מופיע במחזוריות מסוימת, וההלכה מגדירה כיצד לזהות את המחזוריות כדבר קבוע ואת החשש לראות דם. נחלקו תנאים ואמוראים האם חשש הוסת בזמן הקבוע הוא מדאורייתא או מתקנת חכמים (נדה טז ע"א). למעשה, רוב ככל הפוסקים מסכימים שווסתות דרבנן,¹ כלומר מן התורה אין לחשוש לראיית הדם בזמן הקבוע אלא רק מתקנת חכמים, ונקבל זאת כנקודת מוצא בדיוננו.

ההשלכה הראשונה של דין הוסת היא הנחה שהאישה ראתה דם בזמן שרגילה לראות. אם וסתות דאורייתא, אנו מניחים שראתה ולכן טמאה בוודאי – ובלשון הגמרא "אורח בזמנו בא". לעומת זאת, אם וסתות דרבנן, רק אם תמצא דם בבדיקה אחר הוסת, אנו מניחים שראתה כבר בזמן הרגיל לה וטימאה כל מה שנגעה בו מאז (נדה טז ע"א).

1. שאלת פט (מצורע); רמב"ם איסור"ב ח"ד; ראב"ד בעלי הנפש, תיקון הווסתות א; תוס' נדה טז ע"א ד"ה ורב נחמן; רשב"א תוה"א ז,ג; רא"ש נדה א,א; ר"ן שבועות יח ע"א; מרדכי שבועות (הל' נדה) תשלח; המאירי נדה שם. וכן כתב המגיד משנה (איסור"ב ד,ט), שזו מסקנת הגמרא וכן הסכימו המפרשים. ראשונים אלו לא חילקו בין פרישה סמוך לוסת וחשש שנטמאה. בתוס' יבמות סב ע"ב ד"ה חייב, וכן ברא"ש ז,ז, כתבו שפרישה סמוך לוסת מדאורייתא מפסוק "והזרתם". וכן כתב בתרומה (סי' צג), אך ראה בב"י סי' קפד שאפשר שכוונתו שיש לו סמך בתורה (וקשה לענ"ד לומר כך בתוס' הנ"ל).

וקשה שהן התוס' והן הרא"ש פסקו שווסתות דרבנן. ואפשר שהחשש שמא ראתה הוא מדרבנן, אבל שמא תראה הוא דאורייתא (וראה על כך לקמן). ולב"י גם לשיטתם סמוך לוסת הוא דרבנן. בכל אופן, שאר הראשונים שהבאתי לעיל לא מחלקים וסבורים שהלימוד מ"והזרתם" הוא אסמכתא.

ההשלכה השנייה היא חשש לעתיד שמא תראה דם בזמן הרגיל לה. על כן, בתקופה שרגילה לראות תהיה אסורה על בעלה, וגם לגביו יש לדון בהשלכות של דאורייתא או דרבנן. חשש זה נאמר בגמרא לגבי אישה לבעלה, ושאלתנו במאמר האם הוא שייך גם במצוות שילוח טמאים מן המחנה ובכלל בדיני טהרה. רוצה לומר, האם אישה בעונת וסתה אסורה במחנה לוייה, וכן מחויבת להתרחק מטהרות, שמא תראה דם.

ב. שיטת הרמב"ם

אחד המקורות לחשוש לראיה בכל עונת הוסת, הוא הסוגיה בנדה סג ע"ב. נחלקו תנאים במשנה בשאלת אורך תקופת הוסת שעל האישה לחשוש (ההוספות בסוגריים מרובעים ע"פ הגמרא):

היתה למודה להיות רואה בתחלת הוסתות, כל הטהרות שעשתה בתוך הוסתות – טמאות. בסוף הוסתות – כל הטהרות שעשתה בתוך הוסתות טהורות. רבי יוסי אומר: אף ימים ושעות וסתות. היתה למודה להיות רואה עם הנץ החמה [בסוף הלילה] – אינה אסורה אלא עם הנץ החמה. רבי יהודה אומר: כל היום שלה [ובלילה אסורה].

במשנה נדונים שני נושאים, ובכל נושא שתי דעות. הרמב"ם בפירוש המשנה כתב שהמחלוקות בשני הנושאים מקבילות, ור' יהודה בסיפא מבאר את דעת ת"ק ברישא. **הרישא עוסקת בטומאת כלים ומאכלים** שנגעה בהם בזמן הוסת. לדעת ר' יהודה הזמן מתרחב לכל העונה שבה רגילה לראות, והוא מה שנקרא במשנה וסת (יום או לילה). כל הטהרות שנגעה בהן האישה מהזמן שרגילה לראות ועד סוף העונה טמאות. ר' יוסי סבור שחשש הוסת הוא בזמן המדויק שרגילה לראות בלבד, ורק אז היא מטמאת.

הסיפא עוסקת באיסור לבעלה בזמן הוסת, ומכאן הלשון "אסורה". כאשר זמן הראיה הרגיל הוא בסוף הלילה, מעט לפני הנץ החמה, לדעת ת"ק (ר' יוסי) האישה אסורה לבעלה רק בזמן שבו היא רגילה לראות, אך לא לפניו או לאחריו. לדעת ר' יהודה אסורה כל הלילה, אך היום שלאחריו 'שלה', כלומר, היא מותרת בו.

הרישא והסיפא עוסקות בשתי ההשלכות של דין הוסת שנזכרו לעיל. נסכם על פי ר' יהודה שהלכה כמותו (כפי שיבואר):

א. ברישא לענין טהרות – החשש הוא למפרע. אחר שראתה דם מחשיבים את המשך העונה כזמן ראייתה ומטמאים טהרות שנגעה בהן – החשש הוא רק **מזמן הראיה² ועד סוף העונה**.

2. וכן כתב בחוות דעת (קפד, ט ביאורים) והביא ראיות מהגמרא.

פרישה סמוך לווסת בעלייה להר הבית ובטהרות

ב. בסיפא באיסור לבעלה – החשש הוא לכתחילה. עוד לפני שראתה דם, חוששים בכל העונה שמא תראה ואסורה על בעלה – החשש הוא מתחילת העונה ועד סופה.

הסברו של הרמב"ם שגם ברישא זו מחלוקת ר' יהודה ור' יוסי כמו בסיפא, מוכחים בברייתא המובאת בגמרא:

תנא כיצד א"ר יוסי ימים ושעות וסתות? היתה למודה להיות רואה מיום עשרים ליום עשרים, ומשש שעות לשש שעות, הגיע יום עשרים ולא ראתה – אסורה לשמש כל שש שעות ראשונות – דברי רבי יהודה, ורבי יוסי מתיר עד שש שעות, וחוששת בשש שעות. עברו שש שעות ולא ראתה – אסורה לשמש כל היום כולו – דברי ר' יהודה, ורבי יוסי מתיר מן המנחה ולמעלה.

הברייתא עוסקת באיסור אישה לבעלה בזמן הוסת, בהתאם למחלוקת בסיפא של המשנה. הלשון "ימים ושעות וסתות", היא דברי ר' יוסי ברישא של המשנה לגבי טהרות, והברייתא משתמשת בלשון זו לביאור המחלוקת שבסיפא בנוגע להרחקה מבעלה. לדעת ר' יהודה איסור התשמיש הוא מתחילת העונה ('שש שעות ראשונות', שלפני זמן הראיה), ולר' יוסי החשש הוא רק בשש שעות, כלומר ממש בזמן שרגילה לראות. מכאן ששיטת ר' יוסי "ימים ושעות וסתות", שייך הן ברישא לעניין טהרות, והן בסיפא לעניין הרחקה מתשמיש.

בפירוש המשנה פסק הרמב"ם כדעת ר' יהודה, וכתב, כאמור, שהסיפא מפרשת את הרישא, ומכאן שבשני העניינים הלכה כר' יהודה. וכן פסק בהל' מטמאי משכב ומושב (ג, ו) לענין טהרות:

היתה למודה להיות רואה בתחילת הוסת, כל הטהרות שעשתה בתוך הוסת טמאות. היתה למודה להיות רואה בסוף הוסת כל הטהרות שעשתה בתוך הוסת טהורות. ואינה חוששת אלא משעה שדרכה לראות עד עת שמצאה דם.

ובהלכות איסורי ביאה (ד, יב):

ואסור לו לאדם שיבוא על אשתו סמוך לוסתה שמא תראה דם בשעת תשמיש, שנא' והזרתם את בני ישראל מטומאתם. וכמה, אם היה דרכה לראות ביום אסור לשמש מתחלת היום, ואם היה דרכה לראות בלילה אסור לשמש מתחלת הלילה.

כמו במשנה, הרמב"ם חילק בצורה ברורה בין טהרות שהחשש למפרע הוא מזמן שרגילה לראות ולא מתחילת העונה, ואילו בהרחקה מבעלה החשש מתחילה העונה.

אם כן, מחלוקת ר' יוסי ור' יהודה נוגעת בשני תחומים: טהרות ואיסור לבעלה. במהלך הדיון בפסיקת ההלכה במחלוקת, מובא מקור מפסוק על ההרחקה מבעלה בעונת הוסת. וזה לשון הגמרא:

אמר רבא: הלכה כרבי יהודה. ומי אמר רבא הכי? והתניא: "והזרתם את בני ישראל מטומאתם", מכאן א"ר ירמיה: אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהן

סמוך לוסתן. וכמה? אמר רבא: עונה.³ מאי לאו – עונה אחריתי [לפני העונה שבה ראתה]? לא, אותה עונה [שבה ראתה].

ותרתי למה לי? [=יוצא שרבא פסק דין זה פעמיים] צריכא, דאי אשמועינן הא [=הלכה כר' יהודה במשנה] – הוה אמינא: ה"מ – לטהרות, אבל לבעלה – לא, קמ"ל. ואי מההיא [=דרשת 'ההזרתם'] – הוה אמינא: סמוך לוסתה עונה אחריתי, קמ"ל אותה עונה.

הגמרא מבהירה שהפסיקה כר' יהודה נוגעת הן לטהרות והן לבעלה. לולא פסיקת רבא שאישה צריכה לפרוש מבעלה מתחילת עונת הוסת, לא היינו לומדים זאת מטהרות,⁴ ויש להבין מדוע. אמנם אלו חששות מסוגים שונים, זה לאחר זמן הראייה וזה מלפניה, אך לכאורה העיקרון דומה – חשש שראתה או שתראה בעונה שרגילה לראות.

למ"ד **וסתות דרבנן** ואין אורח בזמנו בא, הדבר מובן. לענין טהרות איננו חוששים שמא ראתה, אלא רק אם ידוע שראתה או אמרים שהיה זה בזמן הרגיל לה. ומכאן שגם באיסור לבעלה, הו"א שלא נחשוש שמא תראה. על כך נצרכת דרשה מפסוק שחוששים שמא תראה.⁵

אולם, הגמרא אינה מסייגת את דבריה דווקא למ"ד וסתות דרבנן. על כן נראה שגם אם **וסתות דאורייתא**, ואורח בזמנו בא, ללא אמירה מפורשת לא היינו חוששים להפרישה מבעלה מתחילת העונה, אלא רק בזמן שרגילה לראות. כשם שבטהרות החשש הוא אחרי

3. הדרשה מופיעה גם בשבועות יח ע"ב.

4. בערוך לנר ד"ה אבל מקשה שהרי הסיפא של המשנה מדבר באופן מובהק באיסורה לבעלה, וכיצד היתה לנו הו"א שמדברת רק בטהרות. ומתרץ שההו"א היתה שרבא פסק את דברי ר' יהודה רק לענין טהרות ולא לאישה לבעלה. ולפי הבנת הרמב"ם שהרישא עוסקת בטהרות, הדבר מובן – שההו"א שפסק רק את הרישא ולא את הסיפא.

בעקבות הקושי של הערל"ג, במשנה אחרונה (גדה ט, ט) חידש, שפירוש רבא לדרשת ר' ירמיה מלמד שהלכה כר' יהודה רק באישה לבעלה, ולא בטהרות. על כן רק באישה לבעלה חוששים מתחילת העונה, ואילו בטהרות לא. ונשאר על דבריו בצ"ע. בדומה לו ביאר בחזון יחזקאל (על תוספתא נדה ט, א).

5. ואפשר להקשות על כך מלשון הגמ': "אי מההיא הו"א סמוך לוסתה עונה אחריתי", אם היינו לומדים מוהזרתם היינו חושבים שצריך הרחקה עונה נוספת – ולכאורה מדובר כאן גם על בעלה וגם על טהרות. ואם כן, יש להרחיק מטהרות מתחילת העונה. ואפשר ליישב שההו"א היתה רק לגבי הרחקה מבעלה, ופסיקת רבא כר' יהודה, מלמדת שסובר כפי שאמר במשנה רק לגבי העונה הנוכחית ולא יותר – לבעלה כעניינו ולטהרות כעניינו.

ועוד יש לומר כתירוץ המשנה אחרונה בהערה הקודמת, שאכן היתה הו"א לפסוק גם לענין טהרות מתחילת העונה, או אפילו עונה נוספת קודם, וקמ"ל שאין הלכה כן. וראה לקמן הערה @@@ תירוץ נוסף על פי הגאונים.

הזמן שרגילה לראות, שמא ראתה בו. דרשת "והזרתם" ופסיקת רבא, מלמדים להפריש אישה מבעלה מתחילת העונה.

אם כן, ביארנו את הגמרא לשיטת הרמב"ם, אשר לא הזכיר כלל חובת פרישה מטהרות שמא תראה. חשש עתידי נאמר רק לגבי תשמיש, ואילו לגבי טהרות החשש הוא למפרע בלבד.

ג. שיטת רש"י

הרישא של המשנה עוסקת במפורש בטהרות, ורש"י ביאר שמדובר בוסת הגוף, כלומר וסת שמגיעה בעקבות פעולה גופנית מסוימת. ביאורו בא כהמשך למשנה הקודמת שעסקה גם כן בוסת הגוף. בפירושו, הסיפא מדברת בהרחקה של אישה לבעלה, כמו שעולה מפשט המשנה בלשון "אסורה". יוצא שלא מצאנו מחלוקת ר' יהודה ור' יוסי לענין טהרות, וצריך להבין את לשון הגמרא: "ותרתי למה לי? צריכא, דאי אשמועינן הא – הוה אמינא: הני מילי לטהרות, אבל לבעלה לא, קמ"ל". היכן שמענו את דעת ר' יהודה לענין טהרות, שנוכל לומר שרבא פסק כמותו? מעבר לכך, גם אם נמצא מקור לפרישה מטהרות, לא ברור מדוע צריך לימוד נפרד להרחקה מתשמיש, ואין ללמוד זאת מטהרות. במה הרחקה מטהרות שונה מהרחקה מתשמיש?

ויש לומר כמו שביארנו בדברי הרמב"ם, שההרחקה מטהרות עוסקת בחשש למפרע מזמן שרגילה לראות אחר שמצאה דם. החידוש בהרחקה מבעלה הוא מתחילת העונה שמא תראה, ולכך נדרש מקור נפרד.⁶ ובשיטת רש"י הדבר פשוט יותר, שהרי לשיטתו לא נזכר במשנתנו הרחקה מטהרות הדומה להרחקה מבעלה. ועיין לקמן מה שהבאנו מדברי רש"י ותוס' בפרישה סמוך לווסת שאינו קבוע, שם מפורש שהפרישה סמוך לווסת היא רק לבעלה.

בחוות דעת (באורים קפד סק"ט) כתב שאינה צריכה לחשוש שמא ראתה מתחילת העונה, אך יש לחשוש שמא תראה מתחילת העונה גם לענין טהרות. ומדייק זאת מפסיקה כרבא לתשמיש ולטהרות, ומשמע שמדובר באותו סוג חשש. **בחת"ס** (שו"ע יו"ד קפד; מצאתי בילקוט מפרשים בהוצ' פרידמן) הבין כך את הגמ' והתקשה בזה, כי מסברה רצה

6. ועיין לעיל הערה 5 את הקושי והיישוב לכך בגמרא. וכאן גם אפשר ליישב כדברי הגאונים שאחרי שראתה דם נטמאו טהרות שנגעה מתחילת העונה, ולא רק מעת שראתה. ולא מדובר על חשש להבא כמו לבעלה. וכן מובא בתשובות רב נטרונאי גאון (ברודי, יו"ד רמז) וכן בשערי תשובה בשם רב פלטוי (תשובות הגאונים סי' קסה): "אבל כל הנשים כשנוגעות בתרומה ובקדשים שתים עשרה שעות קודם וסתם מטמאות אותו, כמה שהורו חכמים בבעילתן, דכתיב (וי' טו, לא) והזרתם את בני ישראל מטומאתם, ואמר ר' יאשיה (שבועות יח ע"ב, נדה סג סע"ב) אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשיהם סמוך לוסתם, וכמה, עונה". ומפורש שם שהחשש לטומאה למפרע מתחילת העונה, הוא רק אחרי שראתה דם.

לומר שיש לחשוש יותר מתשמיש שקשה לפרוש אם תראה דם מאשר מחיבוק ונישוק, והוא הדין טהרות שיכולה לפרוש מיד. אך בעקבות ההבנה שלו בגמרא נדחק שהחמירו בטהרות יותר. **בערוך לנר** הבין כך את דברי הגמרא שיש לפרוש מטהרות, והתקשה בזה.⁷ וכבר הבאנו את המשנה אחרונה שאמנם הבין כך את ההו"א של הגמרא, אך לדעתו מסקנת הגמ' הלכה כר' יהודה רק להרחקה מבעלה.

ניתן לראות שהפוסקים הללו נדחקו בלשון הגמרא, וביאורם לגמרא לא התיישב על לבם. החת"ס העדיף לומר מסברה שהפרישה רק מתשמיש, אך נדחק בגמרא; הערול"נ נשאר בצ"ע גם כן מסברה; והמשנה אחרונה כתב שהפרישה מטהרות סמוך לוסת היא רק בהו"א של הגמרא. על כן, נראה יותר כמו שביארנו בגמרא על פי דברי הראשונים.

ויש לציין שגם הסברה מורה כך, וכפי שמשמע מלשון הרמב"ם שחייב לפרוש מאשתו סמוך לוסת "שמא תראה בשעת תשמיש" – כלומר, ויעבור באיסור אם יפרוש בקישוי, וקשה לפרוש. מה שאין כן כאשר עוסקת בטהרות, יכולה לפרוש מיד. כעת נעסוק בכמה סוגיות מקבילות, שמהן נראה כדברינו.

ד. הסיבה לפרישה סמוך לוסת – תשמיש גורם

מאחר ונפסק שווסתות דרבנן, לכאורה גם פרישה סמוך לוסת היא מדרבנן, והלימוד מהפסוק "והזרתם" הוא אסמכתא. וכן כתבו ראשונים רבים (ראה לעיל בהערה 1). יש להבין מדוע לעניין טהרות, איננו חוששים שמא ראתה ולא אומרים "אורח בזמנו בא", ואילו לעניין תשמיש חוששים שמא תראה, כלומר שיבוא בזמנו.⁸ המאירי (נדה טז ע"א) מביא שיטה שאף אם וסתות דרבנן, פרישה סמוך לוסת היא מדאורייתא:

ויש מכריעין לפסוק כשניהם: לומר שווסתות דאורייתא לאסור תשמיש, ומפני שהתשמיש מעורר את הדם. אבל לענין אם לא בדקה בשעת הוסת ובדקה עצמה אח"כ ומצאה טהור, אין אומרים וסתות דאורייתא לטמאה על כל פנים, אלא דרבנן, ושמא לא בזמנו בא וטהורה. ודעת ראשון עיקר.

המאירי דחה דעה זו, אך אפשר ללמוד מדבריו שתקנת חכמים שמא תראה אף שלהלכה לא אומרים אורח בזמנו בא, קשורה דווקא בתשמיש שמא יגרום לראיה, ומובן שלא שייכת בטהרות. בשבועות יח ע"א כתב זאת במפורש. מדובר בחיוב חטאת למי שאשתו ראתה בזמן תשמיש סמוך לוסת, ומבאר מדוע נחשב שוגג:

7. דבריו בדף סד ע"א, לגבי פרישה בווסת שאינו קבוע, דנו בהם לקמן.

8. לעיל התבאר שהיה צריך להרחקה מתשמיש מקור בפני עצמו, וכעת אנו שואלים מה הסברה בכך.

פרישה סמוך לווסת בעלייה להר הבית ובטהרות

יודע באזהרת סמוך לוסתה ואינו יודע באיסור פרישה לאלתר, והיה הענין בסמוך לוסתה הרי זה נמצא שוגג בשתייהן על הכניסה שסבור היה יכולני לבעול בלא דם ועל הפרישה שהרי היה סבור שמותר.

מאחר שחשב שיכול לבעול בלא לראות דם, נחשב לשוגג. שאם באופן תאורטי יכול לבעול בלי לגרום לדם שיבוא, מותר בבעילה. ומכאן שהסיבה לפרישה היא שמא הבעילה תביא לראיית דם, שאם לא כן, היה נחשב מזיד שלא פרש.

גם הרא"ה (בדק הבית ז, ב, ד ע"א) כתב שאף למ"ד וסתות דרבנן יש חיוב מן התורה לפרוש מתשמיש בזמן שרגילה לראות ולאחריו עד סוף העונה, מכיוון שדרכו של הדם לבוא בעת התשמיש.⁹ תקנת חכמים היא לפרוש מתחילת העונה. כך הוא מסביר את המצווה לפקוד את אשתו כשיוצא לדרך אפילו בעונת הוסת, מכיוון שזמן זה הוא מדרבנן (ונראה מדבריו שבזמן שרגילה לראות יהיה אסור). לכך גם הסכים הריטב"א (שבועות יח ע"ב ד"ה נ"ל), וביאר שחיוב הפרישה מן התורה הנלמד מהפסוק 'והזרתם' הוא רק בזמן שרגילה לראות ממש, אך התורה לא חייבה לפרוש עונה שלמה. הרא"ה והריטב"א לא הזכירו בדיון זה כלל צורך לפרוש מטהרות אלא רק מאשתו, וכן מסתבר מאחר והחשש הוא שהתשמיש יביא את הדם.¹⁰

אולם עיין תוס' (יבמות סב ע"ב ד"ה חייב), שכותב שחיוב הפרישה סמוך לווסת הוא מן התורה, ולכן התקנה לפקוד את אשתו כשיוצא לדרך היא רק בדברים ולא בתשמיש. וצריך להבין כיצד ניתן להבין זאת לאור פסיקתנו שוסתות דרבנן. ועיין לקמן ביאורו של הנו"ב לשיטה זו, וכן את דברי החת"ס.

ה. שמא ימות אמרינן

הנוב"י (מהדו"ק יו"ד, נה) התקשה כיצד יתכן שישנם ראשונים הסבורים שוסתות דרבנן, ובכל זאת פרישה סמוך לוסת דאורייתא. ואמנם יש לדון על עצם השאלה, שמעטים הראשונים שסברו שפרישה סמוך לוסת דאורייתא, וגם בדבריהם יש לדון למה התכוונו.¹¹

9. לדעתו המשמעות של וסתות דרבנן הוא שיש לנו רק חשש שמא תראה בזמן שרגילה, ואינו ודאי. אולם אם בדקה ומצאה דם, החשש מזמן הוא הוסת הוא ודאי. ממילא גם לפני שראתה אסורה לשמש בזמן שרגילה לראות, כי הזמן הזה 'מסוגל' לראיה בתוספת לתשמיש שגורם לדם להגיע (בדה"ב שם).

10. וכן כתב הרש"ש (נדה סג ע"ב) שהחשש שמא התשמיש יקרב את הוסת. והוכיח דבריו מהר"ן שבועות (ב ע"ב בדפי הרי"ף ד"ה תולה) שבחשש רואה מחמת תשמיש, אם זה סמוך לוסת תולים שהוסת הקדים מחמת התשמיש ואינה נחשבת רמ"ת.

11. ראה לעיל הערה 1, בשיטות הראשונים. ועיין בשו"ת שיבת ציון סי' מא (לבנו של הנוב"י) שחולק על חידושו של אביו, ומביא גם מהב"י בסי' קפ"ד שהא בהא תליא, ומאחר וסתות דרבנן גם פרישה סמוך לוסת היא דרבנן.

אולם גם אם וסתות דרבנן, יש להבין את הסיבה לפרישה סמוך לווסת, אם לא אומרים אורח בא בזמנו. לעיל תלינו זאת בתשמיש שגורם לדם, והנוב"י הולך בדרך אחרת.

לדעתו, כולם מודים שחזקה אורח בזמנו בא (מדויק יותר: 'יבוא'), אלא שאחר שעבר הזמן ולא ראתה, יש ריעותא לחזקה ולכן אינה חוששת שנטמאה. לפני שעבר זמן הראיה יש חשש מן התורה שתראה. היסוד לכך הוא בכלל "שמא מת לא אמרינן, שמא ימות אמרינן". אדם ששלח גט לאשתו והוא גוסס, אין חושש שמת מכיוון שיש לו חזקת חיים. מאידך, האומר הרי זה גיטך קודם למיתתי שעה אחת, אסורה בתרומה, שהרי לא יתכן שלא ימות לעולם. ומבואר בגמרא שמא מת לא חיישינן, שיש חזקת חיים, שמא ימות חיישינן שהרי לא יחיה לעולם (גיטין כח ע"ב). וכך בענייננו, לאישה יש חזקת טהרה כל עוד לא שמענו שראתה, ואינה מטמאת טהרות שנגעה בהם. זו המשמעות שאין חזקה שאורח בזמנו בא (בעבר), מכיוון שווסתות דרבנן. מאידך, יש חשש להבא שמא תראה, ולכן צריכה לפרוש מבעלה, והחשש הזה הוא מן התורה.¹²

חילוק זה מועיל לחשוש לבעלה, כי כנגד חזקת טהרה, יש חשש שמא החזקה תשתנה. אולם לגבי טהרות, הרי החשש להתרחק מהם אינו שמא תראה ברגע שתיגע בטהרות, כי זה זמן קצר מאוד. אלא החשש הוא שמא ראתה ולא שמה לב. והרי כנגד זה יש לה חזקת טהרה שעדיין לא ראתה (הרב דוד דב רונבלום, חדרי דעה). ויש לדון האם סברה זו נכונה גם בעליה להר הבית, שהרי שם יש משך זמן שנמצאת בהר ויש חשש שמא תראה בזמן זה. אולם גם כאן לכאורה יש לומר, שאם תראה תפרוש מיד משטח ההר. ועדיין צ"ע בזה.

הבית מאיר (ש"ת צלעות הבית סי' יג) כתב שסברה זו של הנוב"י נתונה במחלוקת ראשונים, בתוס' קידושין מה ע"ב ד"ה בפירוש. הנידון הוא בקטנה שהלך אביה למדינת הים. חידש רבינו מנחם בתוס', כל עוד אביה חי היא אסורה לכל העולם שמא יקדש אותה. אולם אחר שמת אין עוד חשש, שלא אמרינן שמא קידש אלא רק שמא יקדש, כשם שאומרים שמא ימות ולא שמא מת. רבינו תם דחה דבריו, שגם בחיי אביה החשש הוא למפרע ואין חוששים שאביה קידשה ומותרת. ונפסק בשו"ע אה"ע לז,יד כדעת ר"ת. יוצא מכאן שאירוע עתידי הגורם לאיסור כעת, נחשב לשמא ימות. אך אם האירוע העתידי יגרום לאיסור רק בזמנו, בכל זמן נתון אין לנו לחשוש שמא האירוע כבר התקיים, ונחשב לשמא

12. מן התורה יש לאישה חזקת טהרה, אך אין לה חזקה שלא תיטמא לעולם. ולכן למפרע אין חוששים, אבל להבא חוששים. ונראה לי שהדבר מבוסס על דין החזקה הכללי שהוא מן התורה, כמבואר בחולין י ע"ב שנלמד מנגעי בתים. ולרב אחא בר יעקב יתכן שהוא הל"מ (מהרש"א שם יא ע"א).

מת ומותר.¹³ ובענייננו, דם שתראה בעתיד, יאסור אותה רק בעת שתראה, ולכן לדעת ר"ת באותה עת תהיה לה חזקת היתר.¹⁴

לדעת הנו"ב כל אירוע עתידי נדאי (=שיתרחש בוודאות) משפיע על היחס לחזקה הנוכחית, גם אם ישפיע על הסטטוס ההלכתי רק כאשר יתרחש. לבית מאיר אירוע עתידי רלוונטי רק אם יש לו השפעה על הסטטוס ההלכתי כעת. ומכאן המחלוקת לגבי דם שעתידה לראות – שכל עוד לא ראתה, אינה טמאה מן הדין. לנו"ב טמאה כבר מעכשיו ובטלה חזקת הטהרה שלה.¹⁵ לבית מאיר טמאה רק כשתראה, אך כל עוד לא תראה תהיה לה חזקת טהרה.

על פי הבית מאיר, מובן יותר מה הצורך בלימוד מיוחד מהפסוק והזרתם, מכיוון שיש לה חזקת טהרה ולא ניתן ללמוד זאת מכללי החזקות. דרשת הפסוק מלמדת שלמרות שיש לאישה חזקת טהרה יש לפרוש ממנה שמא תראה, ומחדש רבא שהפרישה היא מתחילת העונה. השאלה האם הלימוד מהפסוק אמור גם לענין עליה להר הבית, ובעצם כל מה שדומה לתשמיש מבחינת ההתמשכות של החשיפה. או שמא בתשמיש יש סיבה מיוחדת שגורם לדם שיבוא, או שקשה לפרוש, כאמור לעיל. מה שאין כן בעליה להר הבית.

וראה בערוה"ש סי' קפד שדחה דברי הנו"ב, שראית הדם אינה ודאית, שמא היא מעוברת או תתעבר יסתלקו דמיה או תהיה בעיה כלשהי ולא תראה דם. ואינו דומה לשמא ימות, שבוודאי סופו למות. אולם מחדש שאין צורך בשמא ימות להרע חזקתה, כי אין לה כלל חזקת טהרה בכל עונת הווסת שהרי רגילה לראות בזמן זה. רק אחרי שעבר הזמן,

13. הנו"ב (י"ד נו) ממשיך לדון עם הבית מאיר ומשיב לו שיש לחלק בין מה שכתב רבינו תם שאין ודאות שהאב יקדש את בתו, ולכן לא הורעה חזקת פנויה שלה. מה שאין כן בווסת שבוודאי יבוא, ולכן הורעה חזקת טהרה של האישה (ועיין לקמן, האם באמת ביאת הוסת ודאית). והקשו אחרונים על דברי הנו"ב שלדבריו אישה שאין לה וסת תהיה אסורה לעולם לבעלה, כי אין לה חזקה טהרה. וכן אישה שעבר וסתה ולא ראתה, צריך להיות אסורה (ראה אג"מ י"ד ב, מח; בנין עולם י"ד לו). ואפשר ליישב שרק עונת הווסת נחשב לזמן שבו אמורה לראות בוודאי, ומאחר שעבר ולא הרגישה, חוזרת חזקת הטהרה שלה.

14. ואמנם אפשר לדון בחשש אחר, שמא יפרוש בקישוי באיסור בעת שתראה דם. אך זהו חשש מסוג אחר, ואינו פורך את חזקת הטהרה שלה.

15. ועוד יש לבאר דאמרינן חזקה אורח בזמנו בא. אלא שאחר שעבר הזמן, יש כנגד זה חזקת טהרה שלה, המבטלת את חזקה אורח בזמנו בא, ולכן מותרת. לפני שעבר הזמן יש חזקה שאורח יבוא בזמנו, אבל חזקת טהרה שלה עוד לא רלוונטית כי הדיון לא עליה אלא אם יבוא. ולכן יש לחשוש שיבוא האורח בזמנו, וזה לשונו: "שאמרינן חזקה אורח בזמנו יבוא וליכא למימר העמד נגד חזקה זו חזקת טהרת אישה שהרי בזה דחיישינן שמא תראה לא מרעינן עדיין חזקת טהרה והוא ממש כמו שמא ימות וא"כ ליכא חזקה הסותרת לחזקת אורח בזמנו בא ולכך אסורה מן התורה וקרא דוהזרתם את בני ישראל דרשה גמורה היא".

מאחר ולא הרגישה, מסתמא לא ראתה וחוזרת להיתרה. ומכאן סבור שגם לרמב"ם ולאחת הדעות בתוס', פרישה סמוך לוסת היא מדאורייתא.

אולם בהמשך דבריו מבאר ערוה"ש לסוברים שפרישה סמוך לוסת דרבנן, שמאחר ואם תראה תרגיש ותוכל לפרוש, אין לחשוש מתחילת העונה שמא תראה. ומה שכתב שכל העונה היא בחזקת איסור, זה רק אם לא יכול לדעת כשיבוא האיסור. ועל כן נדרשו חכמים לתקן שפירוש מאשתו סמוך לוסת שמא התשמיש יביא את הדם ותאסר בשעת תשמיש. למסקנה סבור כדעת הרא"ה שמשעה שרגילה לראות אסור מן התורה, כי אז חזקה ממש שתראה ודלמא ארגשה ולא אדעתא. והאיסור הוא עד סוף העונה. ולענ"ד החילוק של ערוה"ש קשה, מאי שנא מתחילת העונה דלא חיישינן דלמא ארגשא ולא אדעתא, ומאי שנא אחרי הזמן שרגילה לראות שחוששים. ויתכן שמה שכתב הוא לא מסברה, אלא שביאר כך דעת הראשונים הסבורים שאסורה מן התורה מהזמן שרגילה לראות. וכבר הבאנו לעיל שנראה מרוב הראשונים שסבורים שפרישה סמוך לוסת דרבנן, ולא חילקו בזמן שרגילה לראות.

לסיכום, הנו"ב ביאר את דעת הסוברים שפרישה סמוך לוסת דאורייתא, שכאמור אין זו הדעת המוסכמת, וכפי שכתב גם הב"י. גם אם היא דאורייתא, הקשו על דברי הנו"ב הבית מאיר וערוה"ש ועוד פוסקים. ויותר נראה שהסיבה לאסור היא שמא התשמיש יגרום לדם, ואין החזקה אוסרת בפני עצמה. וכן גם משמע מדרשת הפסוק העוסקת רק באיסור אישה לבעלה, ואין ללמוד מכאן בסברה לדיני טהרות, מאחר ולא נאמר במפורש. ועיין מה שכתבנו בדברי הנו"ב לקמן, בסעיף על פרישה סמוך לוסת מחיבוק ונישוק.

ו. עיון בפסוקי הדרשה

הכתוב "וזהרתם" נאמר מיד לאחר הציווי על טומאת נדה וזבה, ואופן טהרתן. אולם פסוק זה הינו חלק מפסקת החתימה לכל פרשיות טומאות היוצאות מן הגוף, כולל טומאת שכבת זרע וזב. וכך נאמר שם (ויקרא טו, לא-לג):

וְהִזְרַתֶּם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִטְּמֵאֹתָם, וְלֹא יָמְתוּ בְּטִמְאֹתָם בְּטִמְאֹת אֶת מִשְׁכְּנֵי אֲשֶׁר בְּתוֹכָם. זֹאת תִּזְרְתֶּם הַזֵּב, וְאֲשֶׁר תֵּצֵא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַּת זָרַע לְטִמְאָה בָּהּ. וְהִדְוָה בְּנִדְתָּהּ, וְהַזֵּב אֶת זוּבוֹ, לְזָכָר וּלְנִקְבָּהּ וּלְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עִם טִמְאָה:

הלשון "וזהרתם" מלמדת על הרחקה. וכן נדרש בספרי "אין נזירה בכל מקום אלא פרישה" (פרשת נשא, כג). פסוקנו עוסק בכל סוגי הטומאות הנזכרות כאן, כולל זב ושכבת זרע. על פי הפשט, ההרחקה המדוברת היא שלא לטמא את המקדש על ידי כניסה אליו בטומאה. כך נאמר בתורת כהנים (ה, ט) ש"וזהרתם" זו אזהרה, "ולא ימותו" זה העונש, על הנכנס

פרישה סמוך לווסת בעלייה להר הבית ובהרות

למקדש בטומאה.¹⁶ בקרבן אהרון (על התו"כ) מדייק, שהפסוק אינו מזהיר להתרחק מהמקדש, אלא מהטומאה – "הזהרו מטומאה שמא תטמאו את המקדש". ומתקשה: אם נטמא, מה שייך הפרשה מטומאה? מכאן לומד שכוונת הפסוק להתרחק מטומאות, שמא יבואו לטמא את המקדש.

בבבלי (מו"ק ה ע"א) הפסוק נדרש גם לטומאת מת שלא נזכרת כאן, רמז לציון קברים. בירושלמי (הוריות ב,ה) הפסוק מלמד על "מצוות עשה שבנדה", ומבאר בפני משה מכאן חובה להזהיר להתרחק מאישה נדה. הדרשה שאנו דנים בה (נדה סג ע"ב; שבועות יח ע"ב), מרחיקה מאישה נדה מתחילת הווסת. הרש"ר הירש מבאר שהפסוק מצווה להתרחק מטומאה בשני ממדים – במקום (מו"ק) ובזמן (נדה).

יש כאן ציווי כללי של התורה להיזהר מטומאה, וחכמים למדו מכאן אזהרות והרחקות שונות, ובכללן פרישה סמוך לווסת. אפשר שהרחקה זו נחשבת מדאורייתא, שחכמים הגדירו את איסור התורה, ואפשר גם שהרחקה זו היא תקנת חכמים.¹⁷ מכל מקום, מאחר ובפסוק אין רמז לחובת פרישה סמוך לווסת יותר מכל הרחקה אחרת מטומאה, לענ"ד קשה ללמוד ממנו עקרון כללי להתרחק סמוך לווסת מכל טומאה, כל עוד לא נאמר במפורש על ידי חכמים.

ז. חיבוק ונישוק בפרישה סמוך לווסת

הדיון שלנו בפרישה מטומאה סמוך לווסת, מקביל לכאורה לשאלה האם בעונת הוסת נאסר רק תשמיש, או כל קריבות לערוה. מאחר וחיבוק ונישוק אשתו נדה הן אביזריהו דעריות,¹⁸ אם התירום סמוך לווסת לכאורה כל שכן שתהיה מותרת בהרות.

16. וראה גם בתו"כ תזריע א,א שלומד מפסוק זה לענין הרחקה מהמקדש בטומאה.
17. בדומה לאיסורי חוה"מ, שנחלקו בהם אם מדרבנן או מדאורייתא, וכתב הב"י (סי' תקל) על שיטת הרמב"ן: "ולע"ד נראה דאיסור מלאכה בחול המועד דבר תורה... אלא שהתורה מסרה לחכמים שיאסרו המלאכות שנראה להם ויתירו מה שנראה להם. וכעין מה שכתב הר"ן בריש יומא א. ד"ה יום) גבי עינוי דיום הכפורים בר מאכילה ושתייה, וכן מבואר בהדיא בפרק אין דורשין בברייתא לא מסרו הכתוב אלא לחכמים לומר איזו מלאכה אסורה ואיזו מותרת".
18. על פי הרמב"ם (ל"ת שנג; אס"ב כא,א) כל קריבה לעריות בחיבוק ונישוק אסורה בלאו של "לא תקרבו לגלות ערוה" (ויקרא יח,ו; וראה במנין המצוות הקצר שבתחילת ספר המדע שכלל גם רמיזה וקפיצה). הרמב"ן השיג (בהשגות לטה"מ"צ) וכתב שכל הדרשות הללו הן אסמכתא, ולא מן התורה הוא רק בביאה ממש. אולם בתוך דבריו מוסיף "ושמא רצונם לומר בסייג שעשתה תורה לדבריה שתפשה תורה לשון קריבה בעריות כדי שיהיו החכמים יכולים לעשות סייג בלשונה וישמעו ממנה הצדיקים הנושאים פנים לתורה כל קריבה שבעולם. וזה דרך אגדה. לא שיהיה זה עיקר הלאו". ונראה שכוונתו שאמנם אין זה עיקר הלאו, אבל התורה אפשרה לחכמים לקבוע סייגים ואיסורים מעבר ללאו, ואין זו תקנה שחידושה חכמים מעצמם.

רוב הראשונים הסכימו שחובת הפרישה סמוך לווסת היא רק בתשמיש. ראב"ד (בעלי הנפש, שער הפרישה ב) כתב שפרישה היא תקנת חכמים, וביאר: "ההיא פרישה לא דמיא לפרישת הנדה, דההיא לא פריש מינה אלא מתשמיש בלחוד. שלא אסרו שום קריבה אלא בנדת טומאתה בלבד, כדכתיב ואל אישה בנדת טומאתה לא תקרב". אילו היינו מתייחסים לעונת הוסת כזמן טומאה, היו חלים בה כל איסורי קרבה. אלא שהראב"ד מחלק שאיסורי קרבה נאמרו דווקא בנדת טומאתה, אך בעונת הוסת יש איסור אחד והוא תשמיש. גם בדברי הרשב"א משמע שהוא איסור ייחודי לתשמיש (תוה"ב הארוך, ז, ב):

וסתות עצמן אינן דבר תורה אלא מדבריהם כמו שאמרנו, לפיכך היקלו בפרישת העונה יתר מפרישת הנדה. שאלו נדה עצמה כל קריבה אסורה כתשמיש כמו שבארנו, ואלו בעונה זו לא אסרו אלא תשמיש בלבד.

רוצה לומר שזוהי תקנת חכמים, שלא החשיבו אותה כמו פרישת הנדה ממש אלא רק לענין תשמיש. וכל שכן שלא תקנו בטהרות. וכן כתב הרמב"ן (הל' נדה ח, י) שמכיוון שהוא חשש של דבריהם, לא החמירו אלא בתשמיש. גם הרמב"ם (איסו"ב ד, יב) כתב במפורש שהאיסור הוא מתשמיש בלבד. הב"י (קפד, ב) כתב שגם לר"ת הסובר שהמצווה לפקוד את אשתו כשיוצא לדרך היא רק בדברים ולא בתשמיש, מודה שאין כל איסור בפקידה בדברים סמוך לווסת אף כשאינו יוצא לדרך.¹⁹ אלא שביוצא לדרך מצווה בכך. דברי הראשונים מתאימים לנאמר בגמרא (נדה סג ע"ב) "אסור לו לאדם שיבוא על אשתו סמוך לווסתה", ולא נזכר איסור חיבוק ונישוק.

מי שחלק על כך הוא תרומת הדשן (סי' רנ) שסבור שאין לחלק בין תשמיש לחיבוק ונישוק, שאסורים מן התורה בעת נדתה. הדיוק שלו הוא בלשון הרמב"ן "שאר פרישות לא החמירו", שאין הכוונה לחיבוק ונישוק, אלא להצעת המיטה ומזיגת הכוס. לדעתו איסור חיבוק ונישוק בעונת הוסת אינו לשם הרחקה מתשמיש, אלא הוא אסור בפני עצמו.

הדיוק של תה"ד ברמב"ן אינו בהיר, שהרי הרמב"ן מפורש כתב שאינה אסור אלא בתשמיש. וכן כתב עליו הב"י שכנראה לא ראה את דברי שאר הראשונים, אשר הסכימו שאין איסור אלא בתשמיש בלבד. רדב"ז (שו"ת א, קסג) פסק כרוב הראשונים שאסרו רק תשמיש ולא חיבוק ונישוק, וכתב הטעם מפני שהחמירו רק באיסור כרת ולא בלאו. וכתב על תה"ד שדבריו מחודשים, ולא מסתברים בלשון הרמב"ן. וכן פסק הש"ך (קפד, י; והוסיף שהחמיר תע"ב); תורת השלמים (קפד, ד), סד"ט (קפד, ב) ופת"ש (קפד, ה).

ט"ז (קפד, ג) כתב להחמיר בחיבוק ונישוק, אך כהרחקה מאיסור תשמיש ולא כאיסור בפנע"צ. והביא דבריו בחו"ד (קפד, ב). וכן נראה שהחמיר בדרכ"ת (קפד, י) בשם כמה

19. ונ"ל שאין כל כך ראייה משם, שהרי ר"ת עוסק בדברים ולא בחיבוק ונישוק, ושאר הראשונים התירו גם חיבוק ונישוק.

פרישה סמוך לווסת בעלייה להר הבית ובטהרות

פוסקים. למעשה נהוג להקל כדעת השו"ע, מה עוד שגם המחמירים אין סוברים בפשטות כה"ד, אלא שהאיסור עצמו הוא רק לתשמיש, וגזרו בחיבוק ונישוק שמא יבוא לתשמיש. מכאן יש להסיק שכשם שלא גזרו על חיבוק ונישוק סמוך לווסת, הוא הדין שלא גזרו הרחקה מטהרות.

מדברים אלו קשה על הנו"ב, דבריו נדונו לעיל, שגם למ"ד וסתות דרבנן, פרישה סמוך לווסת מן התורה משום חזקה אורח בזמנו בא, אשר מבטלת את חזקת טהרתה. אם כן, הרי שהיא נחשבת לטמאה נידה – וכיצד ניתן לחלק ולומר שאסורה רק בתשמיש ומותרת בחיבוק ונישוק? וכן יש להקשות לדברי התוס' דלעיל, שפרישה סמוך לווסת דאורייתא, מדוע לחלק בין תשמיש לחיבוק ונישוק. החתם סופר (יו"ד סי' קע) הביא את סברת הנו"ב, וכתבה גם בשם רבו רבי נתן אדלר, והקשה כדברינו. וכך כתב:

אף על גב דהפרישה היא חיוב מן התורה, מכל מקום הותר הקריבה, משום דהבעילה בעצמה אין בה איסור מן התורה. אלא משום שמא תראה באמצע התשמיש, ואסור לפרוש באבר חי, ויצטרך להשהות עליה. משום הכי אסור לכנוס בתחלה על מנת כן. אבל בשארי קריבות אם ירגיש היא תודיע לו ויפרוש מיד, אלו דברי מורי זצ"ל ודפח"ח. ואני התלמיד מוסיף על דבריו, בשלמא חמום התשמיש גורם להקדים הזלת הדם קודם זמנו ואיכא למיחש טפי, מה שאין כן בשארי קריבות מן התורה לחוש.

יוצא מדבריו שחזקה אורח בזמנו בא תלויה בתשמיש שגורם לדם לבוא, ובלא זה אין לחוש לה. או בדרך אחרת, מכיוון שעתידה לראות, נאסרת כבר מעכשיו בתשמיש, והרי זה מצב עתידי שמשפיע על המעשה עכשיו, ושמא ימות אמרנן. וכל זה לא שייך בטהרות, אין המגע בהם גורם לדם לבוא, וגם אין כאן מעשה מתמשך שקשה לפרוש ממנו. וכשם שבחיבוק ונישוק יכול לפרוש מיד כשתראה, כך גם בטהרות, והוא הדין לכאורה בהר הבית. וראיתי בספר נאות דשא לרב יעקב כהנא שפירא (סי' כה, אות ח) שיתכן למ"ד וסתות דאורייתא יש לחוש לטהרות סמוך לווסת. מכיוון שאין זה תלוי בסברה שהתשמיש יקרב את הוסת, אלא מחשיבים את זמן הווסת כאילו רואה בו בוודאי.²⁰

ח. פרישה בוסת שאינו קבוע

עד כה עסקנו בחובת פרישה סמוך לווסת קבוע. מה הדין כאשר הווסת אינו קבוע? הגמרא בנדה סד ע"א חוששת לעונת הוסת גם בראיה אחת עוד לפני שנקבע וסת. רש"י ד"ה אבל

20. וסייג דבריו שהוא לכל הפחות לרמב"ם, מכיוון שכך עולה מפקיו. אך לשאר הראשונים נשאר בצ"ע בגלל דברי הגמרא, אשר התבארו לעיל.

מבאר שבגלל חשש זה 'לא תשמע'. רש"י מזכיר את ההרחקה מתשמיש כדין נפרד מטהרות, ולא כותב שגם תתרחק מטהרות.

תוס' ד"ה מיחש מדגיש שרש"י כתב בכוונה 'לתשמיש' כי בגמרא לא נזכר חשש לטהרות.²¹ וצריך עיון על פי תוס' מה היתה ההו"א – כלומר, באיזה אופן יש לפרוש מטהרות? אפשר שכוונתו שאם ראתה דם בבדיקה אחרי הזמן שרגילה לראות, היינו סוברים להחשיב את כל העונה כזמן ראייתה. אולם זה קשה, כי אילו היינו מחשיבים את החשש וסת כראיה, יצאנו להחמיר, שהרי זמן הוסת ממעט את התקופה שחוששת בה. ולכן צריך לומר שההו"א היתה לחשוש ממגע בטהרות מתחילת העונה. וראה בערוך לנר (נדה סד ע"א ד"ה מיחש) שהתקשה בכך, שלא שמענו על חומרה של פרישה מטהרות מתחילת העונה. ולכן לא ברור מה ההערה של תוס' שהוא דווקא מתשמיש, והרי זה פשוט. וצריך עיון.

מכל מקום למדנו מכאן שלכל הפחות לגבי אישה שאין לה וסת מוסכם גם על רש"י ותוס' שאין חובת פרישה מטהרות.

ט. מסקנה

בתחילה עסקנו באישה שיש לה וסת קבוע. מספר פוסקים אחרונים התקשו בגמרא בנדה סג ע"ב, שלכאורה עולה ממנה שיש חובת פרישה מטהרות. מצד הסברה יותר מסתבר להם שהפרישה רק מתשמיש, אך נדחקו בגלל הגמרא. יישבנו את הגמרא לשיטת רמב"ם, והוכחנו מדברי הרמב"ם שפרישה סמוך לווסת היא לתשמיש בלבד ולא לטהרות. כך גם ביארנו את הגמרא לשיטת רש"י.

הבאנו ראיות לכך ממספר סוגיות:

א. הראשונים ביארו את הסברה לפרישה סמוך לווסת, למרות שוסתות דרבנן – מאחר והתשמיש גורם לדם לבוא, או שאם תראה יתקשה לפרוש. סברה זו אינה שייכת בטהרות.

ב. הנו"ב חידש שפרישה סמוך לווסת היא מדין חזקה אורח בזמנו בא, אפילו למ"ד וסתות דרבנן. הבאנו מספק פוסקים שהקשו על דבריו. בכל אופן גם לשיטתו צריך לומר שהחשש לחזקה זו הוא רק בצירוף לתשמיש שגורם לדם לבוא. או לחילופין, יש להתייחס לתשמיש כפעולה אחת ארוכה, ו"שמא ימות אמרינן" – שהאירוע העתידי יגרום לאיסור כעת. כל זה אינו שייך בטהרות.

21. וגם קשה לומר שהיתה הו"א שאם נגעה בטהרות מתחילת העונה תטמא, מכיוון שזה לא חשש אלא קולא. שבלא שנחשיב הזמן לווסת צריכה לחשוש ליותר זמן.

פרישה סמוך לווסת בעלייה להר הבית ובהרות

ג. מצד הלימוד מהפסוק – מכיוון שלא מפורש בפסוק שמדובר דווקא בפרישה סמוך לווסת, הרי שיש כאן חידוש של חכמים. ממילא לא ניתן להרחיבו מעבר למה שאמרו, והוא פרישה מתשמיש בלבד.

ד. מוסכם על הפוסקים שפרישה סמוך לווסת היא מתשמיש ולא משאר קריבות. גם האחרונים שחששו לשאר קריבות אין זה איסור בעצם, אלא שמא יבוא לתשמיש. ואם שאר קריבות לא נאסרו, הרי שאין להתייחס לעונת הווסת כטומאת נדה, אלא רק לחוש לתשמיש. כשם שלא חששו לשאר קריבות מאחר ויותר קל לפרוש מיד, ועוד שאין הן מביאות את הדם, כך אין לחוש לטהרות ולא לעליה להר הבית.

עולה מכאן שאין לאסור על קריבה לטהרות בעונה הסמוכה לזמן ראייתה, וממילא גם אין חשש בעלייה להר הבית בזמן זה. כמובן שאם חלילה תרגיש יציאת הדם בהיותה בהר תפרוש מיד. ושמא יש מקום להחמיר בזמן המדויק בו רגילה לראות, משום שיש מהראשונים הסבורים שהוא דאורייתא, ונחשב כאילו הוא זמן הדם ממש, וכמו שכתב ערוה"ש. אך זו רק חומרא, שהרי רוב הראשונים לא סוברים כך.

באישה שאין לה וסת קבוע, בוודאי לא נאמר חזקה אורח בזמנו בא, ואין ספק לכולי עלמא שזוהי תקנת חכמים בלבד. וכפי שכתבו רש"י ותוס' היא שייכת רק בתשמיש. במקרה זה, שהוא הנפוץ יותר בימינו, בוודאי שאין לחשוש מעיסוק בטהרות או בעליה להר הבית בעונה בינונית או בשאר החששות.

בשדה ספר

